

JOAN E. MIRA

“En fi, coses de la vida, i de la història dels idiomes, de les societats, de les cultures i dels prejudicis habituals. Vull dir que ‘mestizo’, d’on ve el nostre ‘mestís’ (d’aparició més tardana encara: de cap al 1900) no és cap paraula gloriosa, ni és cap concepte de valor universal sinó ben puntual: d’una colonització i dels seus resultats, d’una actitud bàsicament racista i de les seues aplicacions”

Mixticius

No és el nom de cap cónsol romà, és el mot del baix llatí que significa “mesclat” o resultat d’una mescla. I d’aquest adjectiu, i substantiu, vénen el castellà *mestizo*, el francès *métis* i l’italià *meticcio*, tot i que és ben probable que el mot italià fóra pres del francès, tardanament, i el francès possiblement de l’espanyol. I l’extensió de la paraula espanyola també és relativament tardana, potser de cap al 1600, segons Joan Coromines, és a dir dels anys en què els *mestizos* ja eren abundants a les Amèriques, i necessitaven un nom propi. Aquesta barreja de races, dels blancs amb els indis –en contrast amb la poca mescla, per exemple, dels anglesos amb els seus colonitzats–, els castellans la consideren una mostra dels seus escassos prejudicis, tot i que la major part dels pobres mestissos, al llarg dels segles i sovint fins avui, han estat maltractats i mirats amb menyspreu pels colonitzadors del Regne de Castella i pels seus descendents. No tan menyspreats com els indis (recorden les dames de Lima, que no es depilaven ni el bigot per a diferenciar-se de les índies sense pèl), però en tot cas inferiors als blancs de bona raça. *Mestizo*, doncs, “mixtici”, mesclat, era el terme per als engendrats –conjugalment o no, és un altre tema– de pare europeu i de mare índia, rarament el contrari. I d’ací com qui diu vingué una nova raça, una nova categoria de gent. El barroc era temps de manies conceptuals i classificatòrics, i les noves barreges van rebre noms concrets i estrictes, com ara *mulato* (que ve de *mulo*, és a dir de l’híbrid d’ase i egua o de cavall i somera) per als fills de blanc i negra, i així amb la resta de combinacions: *zambo* (que originalment vol dir estràbic) per als fills d’indis i negres, i després *cuarterón*, *ochavón*, i altres noms que no recorde per a les diferents gradacions. Al vell Museo de Antropología, a Madrid, fa ben pocs anys que encara hi havia una sèrie de pintures amb totes les classes de mescles, grups i noms, cadascuna amb un aspecte exòticament diferent. En fi, coses de la vida, i de la història dels idiomes, de les societats, de les cultures i dels prejudicis habituals. Vull dir que *mestizo*, d’on ve el nostre “mestís” (d’aparició més tardana encara: de cap al 1900) no és cap paraula gloriosa, ni és cap concepte de valor universal sinó ben puntual: d’una colonització i dels seus resultats, d’una actitud bàsicament racista i de les seues aplicacions.

En tot cas, el caràcter genètic, biològic, de mescla de races, és l’ús bàsic que té el mot en les escasses llengües que l’han adoptat. En francès sembla que volgué dir també “de condició menyspreable”, i d’ençà de pocs anys s’hi ha introduït una nova aplicació de *métissage*, en sentit “figurat”, diu el Larousse: “Mestissatge cultural: producció cultural (música, literatura, etc.) resultant de la influència mútua de civilitzacions en contacte.” L’italià aplica *meticcio* únicament a les barreges genètiques, i en anglès van adoptar *mestizo* estrictament en el sentit original: “Espanyol o portuguès de mitja casta, especialment fill d’espanyol i d’Índia americana.” I punt, s’ha acabat, aquesta és més o menys la història universal d’aquest curiós derivat de *mixticiu(m)*. Qualsevol altre sentit o aplicació fora de la zootècnia o de la història colonial és un ús bàsicament figurat, com indica el Larousse, una transposició, una metàfora, sobretot quan es vol aplicar a les societats en conjunt o a les cultures. Perquè ni les societats ni les cultures són organismes animals, ni tenen fills com les persones o les bèsties, i a més a més perquè convertir en categoria sociològica o antropològica d’aplicació universal un mot d’origen tan singular em sembla un disbarat sense sentit. Una cosa són els productes culturals derivats d’alguna mescla d’influències, fet general i antic (incloent-hi la música barroca, l’art romànic, la literatura romàntica o la indumentària tradicional, fenòmens que ningú qualifica de “mestissos”), i una altra cosa és parlar de països, nacions i societats. O tots els pobles, tribus i cultures són *mestizos* per definició (no n’hi pot haver cap sense barreja), i llavors són inútils el mot i el concepte. Que és el que jo sospite o supose, per no voler pensar mal de ningú.